

THỰC TRẠNG TỔ CHỨC VÀ HOẠT ĐỘNG THỐNG KÊ DỊCH VỤ CỦA THỐNG KÊ CẤP HUYỆN

Minh Đức^(*)

Trong thời kỳ chuyển đổi từ cơ chế quản lý kế hoạch hoá tập trung, quan liêu bao cấp, sang cơ chế thị trường có sự quản lý của Nhà nước theo định hướng xã hội chủ nghĩa, thời kỳ hội nhập với nền kinh tế quốc tế, thì các mặt hoạt động dịch vụ ở nước ta hiện nay có vai trò hết sức quan trọng. Hoạt động dịch vụ có liên quan và tác động đến hết thảy các mặt hoạt động của sản xuất của các ngành kinh tế và của mọi hoạt động đời sống văn hoá, xã hội.

Việc nắm bắt thông tin thống kê dịch vụ một cách đầy đủ, chính xác, nhanh chóng, kịp thời diễn ra trên địa bàn cấp huyện là rất quan trọng, cần thiết đối với các cơ quan quản lý kinh tế - xã hội không chỉ của cấp huyện mà còn rất cần thiết cho các cơ quan quản lý kinh tế - xã hội của cấp tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương, của các cơ quan Bộ, ngành Trung ương... vì thiếu nó, các cơ quan quản lý kinh tế - xã hội của cấp huyện, cấp tỉnh, thành phố và các Bộ, ngành Trung ương không thể tiến hành công tác nghiên cứu hoạch định các chủ trương, chế độ chính sách về phát triển dịch vụ nói riêng và phát triển kinh tế xã hội đối với các địa phương, các Bộ, ngành và đối với toàn bộ nền kinh tế - xã hội nói chung, nhằm đảm bảo thực hiện nhiệm vụ xây dựng và phát triển kinh tế - xã hội, không ngừng nâng cao đời sống vật chất, văn hoá, tinh thần của nhân dân.

Hệ thống chỉ tiêu thống kê dịch vụ hiện nay rất đa dạng, bao gồm nhiều chỉ tiêu khác

nau. Những năm gần đây thực hiện Quyết định 141/2002/QĐ-TTg ngày 21/10/2002 về định hướng phát triển công tác thống kê đến năm 2010, Tổng cục Thống kê đã nghiên cứu hoàn thiện và cải tiến công tác thu thập thông tin thống kê theo hướng đẩy mạnh tổ chức các cuộc điều tra thống kê thay cho chế độ báo cáo thống kê, để giảm bớt công tác thu thập báo cáo thống kê định kỳ không còn phù hợp với cơ chế quản lý mới hiện nay. Do vậy nhiều chỉ tiêu thống kê dịch vụ của các đơn vị thuộc các ngành do cấp tỉnh, thành phố quản lý nằm trên địa bàn cấp huyện, thì nay được phân cấp cho Phòng Thống kê cấp huyện điều tra thu thập, kiểm tra để gửi phiếu điều tra về cơ quan Thống kê cấp tỉnh, thành phố (Cục Thống kê) tổng hợp trong đó có các chỉ tiêu thống kê dịch vụ như: các chỉ tiêu về kinh doanh, thương mại, xuất nhập khẩu hàng hoá, dịch vụ, du lịch khách sạn, nhà hàng, vận tải hàng hoá, hành khách, bốc xếp hàng hoá, đại lý vận tải, về hoạt động dịch vụ bưu phẩm, bưu kiện và bưu chính viễn thông, về giá cả hàng hoá bán buôn, bán lẻ, giá cước vận tải, bốc xếp, đại lý vận tải, giá cước về bưu chính, viễn thông, v.v...

Hiện nay thống kê dịch vụ cấp huyện mới thực hiện được một số chỉ tiêu sau đây:

1. Báo cáo kết quả điều tra hàng tháng

- Xuất khẩu của các doanh nghiệp trên địa bàn.
- Nhập khẩu của các doanh nghiệp trên địa bàn.
- Giá bán lẻ hàng hoá và dịch vụ tiêu dùng.

^(*) Hội Thống kê Việt Nam

- Giá cước vận tải hàng hoá đường bộ.
- Giá cước vận tải hàng hoá đường sông.
- Giá cước vận tải hàng hoá ven biển.
- Giá cước vận tải hành khách đường bộ.
- Giá cước vận tải hành khách đường sông.
- Giá cước bốc xếp hàng hoá cảng sông, bến bãi.
- Giá cước bốc xếp hàng hoá đường biển.
- Giá bán sản phẩm người sản xuất hàng nông lâm thủy sản.
- Giá bán sản phẩm người sản xuất công nghiệp.
- Giá bán vật tư cho sản xuất.

2. Báo cáo kết quả điều tra hàng quý

Phòng Thống kê cấp huyện thu thập số liệu:

- Xu hướng kinh doanh thương mại.
- Xu hướng kinh doanh du lịch.
- Xu hướng kinh doanh khách sạn, nhà hàng.
- Xu hướng kinh doanh hoạt động vận tải, bốc xếp.
- Xu hướng kinh doanh các hoạt động dịch vụ khác.

3. Báo cáo kết quả điều tra hàng năm

- Kết quả kinh doanh thương mại.
- Doanh thu thương mại theo nhóm hàng.
- Xuất khẩu của các doanh nghiệp trên địa bàn cấp huyện.
- Nhập khẩu của các doanh nghiệp trên địa bàn cấp huyện.
- Kết quả hoạt động vận tải hàng hoá các ngành đường.

- Kết quả hoạt động bốc xếp cảng sông, cảng biển.
- Kết quả hoạt động vận tải hành khách theo các ngành đường.
- Giao thông công cộng đường bộ.
- Giao thông công cộng đường thủy.
- Kết quả điều tra sản xuất kinh doanh cá thể.

Ngoài những chỉ tiêu báo cáo theo yêu cầu của ngành nêu trên, Phòng Thống kê cấp huyện còn phải thực hiện báo cáo thống kê dịch vụ trên địa bàn cấp huyện, phục vụ cho lãnh đạo ủy ban và cấp huyện ủy như báo cáo phân tích về hoạt động thương mại giá cả trong dịp Tết, báo cáo về biến đổi giá lương thực trong những ngày giáp hạt, báo cáo về tình hình hoạt động giao thông vận tải phục vụ sản xuất và đi lại của nhân dân, nhất là việc phục vụ trước và sau Tết nguyên đán hàng năm.

Điều tra hàng tháng, quý, năm, thống kê dịch vụ thu được một hệ thống số liệu thống kê dịch vụ khá đầy đủ và chi tiết như: số lượng đơn vị cơ sở, kết quả sản xuất kinh doanh, sản lượng, doanh thu, chi phí sản xuất, giá thành sản phẩm, lợi nhuận, thuế, nộp ngân sách, lao động, thu nhập, tài sản, thiết bị máy móc, phương tiện, nguồn vốn, v.v...

Với nguồn số liệu thống kê dịch vụ thu thập trên địa bàn cấp huyện, đã giúp cho cơ quan thống kê cấp tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương tổng hợp, suy rộng số liệu trên địa bàn toàn tỉnh, thành phố. Cộng với các nguồn số liệu thống kê dịch vụ mà cơ quan Thống kê cấp tỉnh, thành phố trực tiếp thu thập, đã giúp cho cơ quan Thống kê cấp tỉnh, thành phố có cơ sở tiến hành tính toán được các chỉ tiêu về tình hình kinh tế xã hội, tình hình hoạt động dịch vụ trên địa bàn tỉnh, thành phố, và có cơ sở để tiến

hành báo cáo phân tích kinh tế - xã hội nói chung và báo cáo phân tích hoạt động dịch vụ nói riêng trên địa bàn tỉnh, thành phố. Giúp cho lãnh đạo các cấp, các ngành Trung ương và địa phương có cơ sở để kiểm tra việc thực hiện kế hoạch các chỉ tiêu kinh tế - xã hội nói chung và hoạt động dịch vụ nói riêng. Từ đó đề ra các biện pháp thiết thực, khắc phục những tồn tại, yếu kém trong công tác quản lý, chỉ đạo của các ngành, các cấp.

Thực trạng hiện nay, việc thu thập thông tin thống kê trên địa bàn cấp huyện nói chung và riêng cho từng lĩnh vực dịch vụ của các Phòng Thống kê cấp huyện trong cả nước, nhìn chung còn có nhiều vướng mắc, bất cập: từ việc xác định mẫu để điều tra còn tùy tiện, chưa mang tính đại diện cao, công tác kiểm tra, kiểm soát số liệu chưa được chú ý một cách đúng mức, thời gian tiến hành điều tra thu thập số liệu còn chậm, chưa đảm bảo đúng thời gian quy định, chất lượng số liệu còn sai sót nhiều. Một số đơn vị cơ sở hoạt động dịch vụ thực hiện chế độ báo cáo điều tra tính kỹ luật chưa cao, chưa nghiêm túc, chưa làm tốt các điều khoản của Luật Thống kê quy định. Khâu truyền đưa số liệu báo cáo điều tra từ các Phòng Thống kê cấp huyện đến cơ quan Thống kê tỉnh, thành phố còn nhiều trục trặc, chậm trễ. Hiện nay hầu hết Phòng Thống kê cấp huyện đã được trang bị máy tính và nối mạng, nhưng việc xử lý tổng hợp số liệu điều tra thống kê bằng máy vi tính còn chậm, do trình độ tin học nhìn chung còn thấp. Việc truyền đưa số liệu điều tra thống kê qua mạng từ Phòng Thống kê cấp huyện đến cơ quan thống kê cấp tỉnh, thành phố nhiều lúc, nhiều nơi còn gặp nhiều sự cố như đường truyền số liệu bị tắc nghẽn, thời gian chờ đợi truyền đưa lâu, v.v...

Qua thực tế tiến hành điều tra thống kê thuộc lĩnh vực dịch vụ trên địa bàn huyện,

quận, thị xã, thành phố trực thuộc tỉnh, từ kinh nghiệm thực tiễn cho thấy hệ thống biểu mẫu điều tra hoạt động dịch vụ của Tổng cục Thống kê ban hành gửi về còn quá nhiều chỉ tiêu, nội dung chỉ tiêu bao gồm quá nhiều tiêu thức, nhiều dòng, nhiều cột, giải thích phương pháp ghi chép, tính toán ở một số biểu chưa cụ thể, rõ ràng. Khâu tổ chức hướng dẫn nghiệp vụ điều tra lại chưa được thực hiện thường xuyên, điều kiện vật chất, kinh phí phục vụ cho công tác tổ chức điều tra nhiều khi cũng thiếu, thời gian yêu cầu điều tra thường là gấp v.v... Tất cả những nguyên nhân nêu trên đã làm ảnh hưởng đến chất lượng của điều tra như mức độ chính xác chưa cao, làm cho việc suy rộng số liệu điều tra sai số nhiều, phân tích đánh giá kết quả điều tra dịch vụ chưa sâu. Từ thực tế này đặt ra cho cơ quan Thống kê Nhà nước, trước hết là Tổng cục Thống kê, phải sớm rút kinh nghiệm đầu tư nghiên cứu sửa đổi hệ thống chỉ tiêu thống kê dịch vụ sao cho gọn, nhẹ, thiết thực phù hợp với yêu cầu thực tiễn và có tính khả thi cao. Hệ thống phiếu điều tra và biểu tổng hợp đầu ra các chỉ tiêu điều tra phải đơn giản, dễ hiểu, dễ ghi chép, hệ thống phiếu điều tra và biểu tổng hợp điều tra phải ổn định hàng năm. Công tác điều tra thống kê dịch vụ trên địa bàn cấp huyện không đơn thuần chỉ phục vụ cho công tác quản lý, chỉ đạo của cấp tỉnh, thành phố và các Bộ ngành ở cấp Trung ương, mà còn rất cần thiết cho công tác quản lý, chỉ đạo của lãnh đạo các cơ quan, ban ngành cấp huyện. Vì vậy một vấn đề cấp thiết đặt ra cho cơ quan Thống kê Nhà nước là song song với việc ban hành hệ thống chỉ tiêu thống kê dịch vụ cấp quốc gia, hệ thống chỉ tiêu thống kê dịch vụ cấp tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương, thì cũng phải khẩn trương nghiên cứu ban hành hệ thống chỉ tiêu thống kê dịch vụ cấp huyện, xác định rõ phạm vi hệ thống chỉ tiêu thống kê dịch vụ đầu vào, đầu ra trên

địa bàn cấp huyện. Những chỉ tiêu thống kê dịch vụ nào được quy định thực hiện hàng tháng, những chỉ tiêu thống kê dịch vụ nào được quy định thực hiện hàng quý, 6 tháng, 9 tháng và năm. Đi theo hệ thống chỉ tiêu thống kê dịch vụ cấp huyện này, cũng cần phải nghiên cứu cải tiến lại toàn bộ các chế độ điều tra định kỳ hàng tháng, hàng quý và năm về hoạt động dịch vụ trên địa bàn cấp huyện. Phải phân công rõ ràng chức trách, nhiệm vụ thu thập, kiểm tra tổng hợp những chỉ tiêu thống kê dịch vụ nào trên địa bàn cấp huyện do Phòng Thống kê cấp huyện đảm nhiệm. Phải nghiên cứu phương pháp tính toán để cho phép các Phòng Thống kê cấp huyện có thể dựa vào những số liệu hoạt động dịch vụ điều tra mẫu trên địa bàn cấp huyện để trực tiếp suy rộng số liệu hoạt động dịch vụ trên địa bàn huyện, hoặc không thì giao nhiệm vụ cho cơ quan Thống kê cấp tỉnh, thành phố, dựa vào số liệu điều tra mẫu về hoạt động dịch vụ trên địa bàn cấp huyện, trực tiếp suy rộng số liệu hoạt động dịch vụ cho từng huyện, quận, thị xã, thành phố thuộc tỉnh, chuyển kết quả điều tra dịch vụ suy rộng này về cho các Phòng Thống kê cấp huyện, để Phòng Thống kê cấp huyện tiến hành phân tích tổng hợp số liệu về kết quả hoạt động dịch vụ trên địa bàn huyện, và làm cơ sở cho việc phân tích tổng hợp chung về tình hình kinh tế - xã hội diễn ra trên địa bàn cấp huyện. Những tài liệu thống kê này hiện nay rất cần cho công tác quản lý kinh tế - xã hội của các cấp lãnh đạo thuộc các cơ quan Ban ngành của cấp huyện. Ngành Thống kê có làm được như vậy, thì mới giúp cho công tác thống kê cấp huyện nói chung và công tác thống kê dịch vụ cấp huyện nói riêng có vai trò, vị trí ngày một nâng cao, hoạt động của Phòng Thống kê cấp huyện mới được lãnh đạo các cơ quan Ban ngành cấp huyện ủng hộ, giúp đỡ, tạo mọi điều kiện thuận lợi cho Phòng Thống kê cấp huyện hoàn thành và hoàn

thành vượt mức nhiệm vụ công tác của ngành và của địa phương giao cho.

Qua khảo sát thực trạng tổ chức và hoạt động thống kê dịch vụ cấp huyện của thành phố Hà Nội, lãnh đạo Cục Thống kê có nhận định, đánh giá như sau: mảng công việc thống kê dịch vụ trên địa bàn cấp huyện, quận của thành phố Hà Nội là rất lớn, nó chiếm tới 60% công việc của cả Phòng Thống kê huyện, quận. Bình quân mỗi đơn vị quận, huyện của thành phố có tới trên 1000 cơ sở hoạt động dịch vụ. Để thực hiện thống kê dịch vụ trên địa bàn huyện, quận, Phòng Thống kê chỉ chọn ra 150 cơ sở hoạt động dịch vụ để theo dõi và thu thập thông tin thống kê định kỳ thường xuyên. Thống kê quận huyện nào chọn mẫu tốt có tính đại diện cao, thì kết quả điều tra thu thập thông tin thống kê dịch vụ phản ánh tương đối rõ nét về tình hình và kết quả hoạt động dịch vụ. Thống kê quận, huyện nào chọn mẫu tùy tiện, không sát thực tế, không đại diện, thì mức độ thu thập thông tin thống kê dịch vụ có mức độ sai số nhiều thường chỉ đạt độ chính xác từ 70% đến 80%. Triển khai các cuộc điều tra thống kê về hoạt động dịch vụ xuống đến địa bàn cấp huyện, quận, thời gian thường là gấp gáp. Công tác thanh tra, kiểm tra của các cuộc điều tra thống kê dịch vụ trên địa bàn quận, huyện thực hiện không được nhiều, không thường xuyên. Điều này cũng là một nguyên nhân dẫn đến chất lượng thông tin thống kê dịch vụ thu thập được còn thấp, mức độ sai số còn cao. Từ thực tế triển khai các cuộc điều tra thống kê dịch vụ mấy năm qua, để công tác điều tra thu thập thông tin thống kê dịch vụ có hiệu quả cao, có chất lượng tốt thì ngành Thống kê cần phải xây dựng dần mẫu sát thực tế. Đơn vị được chọn điều tra cũng phải nghiêm túc trong việc khai báo. Công tác thu thập, kiểm tra, xử lý tổng hợp sao cho kịp thời. Hiện nay hiệu quả công tác

điều tra thống kê dịch vụ trên địa bàn quận huyện chưa cao, chưa đáp ứng nhu cầu đòi hỏi, công tác phân tích, đánh giá hoạt động dịch vụ chưa sâu. Hệ thống chỉ tiêu thống kê điều tra hoạt động dịch vụ trên địa bàn cấp huyện, quận còn phân tán, chưa gọn nhẹ và chưa ổn định qua các cuộc điều tra. Hệ thống chỉ tiêu điều tra thống kê dịch vụ hiện nay mới chỉ nặng về phục vụ yêu cầu chỉ đạo, lãnh đạo ở tầm vĩ mô của Trung ương và cấp tỉnh, chưa phù hợp với yêu cầu chỉ đạo lãnh đạo của các cơ quan ban ngành cấp huyện, quận. Hiện nay đối với cấp huyện, quận chưa làm được báo cáo tổng hợp về tình hình kinh tế xã hội trong đó có phần báo cáo thống kê dịch vụ trên địa bàn huyện, quận. Công tác xử lý tổng hợp báo cáo kết quả điều tra thống kê dịch vụ của các Phòng Thống kê quận, huyện hiện nay còn yếu. Số người sử dụng thành thạo máy vi tính không có nhiều. Đường truyền số liệu từ thống kê các huyện, quận lên cơ quan

thống kê thành phố chưa đảm bảo chất lượng, thường xuyên còn bị tắc nghẽn. Từ thực trạng hoạt động thống kê dịch vụ của các Phòng Thống kê cấp huyện, quận của thành phố, đã bộc lộ ra khá nhiều vấn đề bất cập cả về nội dung chế độ điều tra, về cơ sở hạ tầng, về công nghệ thông tin, về công tác đào tạo, bồi dưỡng nghiệp vụ thống kê dịch vụ, v.v... Những bất cập trong công tác thống kê dịch vụ của các phòng thống kê cấp huyện của thành phố Hà Nội nêu trên, cũng là những bất cập chung trong công tác thống kê dịch vụ của các phòng thống kê cấp huyện của các tỉnh, thành phố trong cả nước. Vì vậy, một vấn đề đặt ra là, đòi hỏi Tổng cục Thống kê và Cục Thống kê các tỉnh, thành phố cần phải nghiên cứu từng bước giải quyết. Có giải quyết được những tồn tại bất cập nêu trên, thì công tác thống kê dịch vụ của các phòng thống kê cấp huyện của các tỉnh, thành phố mới đạt kết quả tốt ■